

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра фінансів ім. С. І. Юрія

САХАРНАЦЬКА Михайлина

Порушення митних правил: проблеми та напрями протидії

Спеціальність

072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
освітньо-професійна програма «Митна справа»
кваліфікаційна робота за освітнім ступенем «магістр»

Виконав студент
групи ФМСм-21
Сахарнацька Михайлина

Науковий керівник:
к.е.н., доцент
Дмитрів В. І.

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

Тернопіль 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
I РОЗДІЛ	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОРУШЕНЬ МИТНИХ ПРАВИЛ.....	6
1.1. Сутність та види порушень митних правил.....	6
1.2. Нормативно-правове регулювання протидії порушенням митних правил в Україні.....	15
II РОЗДІЛ	
АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ ПОРУШЕНЬ МИТНИХ ПРАВИЛ В УКРАЇНІ.....	22
2.1. Динаміка та структура порушень митних правил в Україні.....	22
2.2. Оцінка ефективності заходів щодо протидії порушенням митних правил...27	
III РОЗДІЛ	
ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ МИТНИХ ПРАВИЛ В УКРАЇНІ.....	32
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Формування міжнародної торгівлі лише сприяє встановленню серед країн максимально тісних взаємозв'язків, однак це призводить до більш частих порушень, у даному випадку, у сфері митної справи, адже підвищується не тільки активність держав одна з одною, а й фізичних та юридичних осіб з різних країн. Злочинність у митній сфері негативно впливає на сферу економіки та державу в цілому.

Порушення митних правил не рідкісний випадок. Як правило, суб'єкти права вчиняють правопорушення з метою власної вигоди та ухилення від відповідальності.

У свою чергу, діяльність по боротьбі із правопорушеннями у митній сфері відносять до головних напрямів правоохоронної діяльності митних органів. Так, у формуванні зовнішньої торгівлі, а також у міжнародній фінансовій інтеграції митні органи, з одного боку, дають гарантію законного пересування людям, транспортним засобам та товарам через перетин митного кордону країн, але з іншого боку, реалізують охоронну та фіскальну функцію.

У митних органах так само як у правоохоронних органах будь-якої країни є стратегічні функції, згідно з якими вони забезпечують фінансову та громадську безпеку держави шляхом проведення митного контролю, пов'язаного з розкриттям та нейтралізацією митних злочинів, а також поповненням доходної частини державного бюджету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні багато дослідників (як теоретики, так і практики) відзначають наявність низки проблем, пов'язаних із притягненням осіб до адміністративної відповідальності за митні правопорушення. У той же час наукові праці не містять системного підходу, що описує особливості провадження у справах про порушення митних правил.

Водночас, дослідження у сфері митної справи та зокрема порушень митних правил є актуальними й донині, бо митні законодавства різних країн мають свої особливості, і відповідальність за порушення цих законів теж змінюються, адже і ті, й інші мають динамічний характер. А. Крисоватий та С. Герчаківський досліджували теоретичні аспекти митної політики та її вплив на економічну безпеку держави. Проблема у сфері митної справи, зокрема порушенням

митних правил, присвячені дослідження як практичних працівників, так і представників наукового світу, серед них К. Бережна, Б. Кормич, Д. Приймаченко, Г. Соломенко, А. Волощук, В. Щепітько, тощо.

У свою чергу, питання щодо вдосконалення протидії митним правопорушенням у контексті адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу були предметом дослідження таких науковців як І. Гуцул, І. Яковюк, І. Бережнюк, Є. Павленко, А. Мазур, О. Головенко, Ю. Шемшученко, П. Пашко, А. Калініченко, О. Коров'як, М. Шульга, тощо

Мета дослідження: розгляд поняття порушення митних правил та всіх безпосередньо пов'язаних із цим поняттям термінів та термінологічних словосполучень, а також виявлення проблем та перспектив щодо боротьби з порушеннями митних правил.

Завдання дослідження:

- 1) проаналізувати сутність та види митних правопорушень;
- 2) охарактеризувати нормативно-правові регулювання протидії порушенням митних правил в Україні;
- 3) проаналізувати динаміку та структуру правопорушень митних правил;
- 4) дослідити оцінку ефективності заходів щодо протидії порушенням митних правил;
- 5) проаналізувати практику протидії митним правопорушенням;
- 6) вивчити зарубіжний досвід протидії порушенню митних правил;
- 7) проаналізувати заходи щодо вдосконалення протидії порушенню митних правил.

Об'єкт дослідження – митні правила як інструменти державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Предмет дослідження – особливості механізму застосування митних правил та відповідальності за їх порушення.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження стали комплексний аналіз та системний підхід до вивчення різних аспектів порушення митних правил та відповідальності за це.

Інформаційно-фактологічна база дослідження. Теоретичну основу дослідження склали праці вітчизняних вчених з досліджуваної проблематики, публікації в періодичній пресі з митної справи, митного права та митно-тарифного регулювання.

Нормативною основою дослідження є Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти у сфері митного співробітництва (конвенції та міжнародні договори), Цивільний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, Митний кодекс України, закони України, постанови Кабінету Міністрів України, укази Президента України, постанови Верховної Ради України, тощо.

Емпіричну основу роботи склали опубліковані та розміщені в електронних правових базах матеріали правозастосовчої практики, офіційні статистичні дані, інформаційні статті, у тому числі розміщені в мережі Інтернет, що стосуються різних аспектів досліджуваної проблематики.

Апробація результатів дослідження. Результати нашого дослідження були апробовані на XXI Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів і молодих вчених «Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів» (м. Тернопіль, 24 травня 2024 року) та збірнику наукових праць «Фінансове забезпечення сталого розвитку» (м. Тернопіль, 2024 р. Вип. 4).

Структура роботи. Структура та зміст кваліфікаційної роботи обумовлені логікою, метою та завданнями дослідження. Кваліфікаційна робота за своєю структурою містить вступ, основну частину, яка включає 3 розділи, висновки та пропозиції, список використаних джерел. У кваліфікаційній роботі наявні 11 рисунків, 6 таблиць. До списку використаних джерел включено 43 найменування.

Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 53 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОРУШЕНЬ МИТНИХ ПРАВИЛ

1.1. Сутність та види порушень митних правил

Порушення учасниками зовнішньоекономічної діяльності митного законодавства – поширена проблема, що тягне за собою значні негативні наслідки для організації правопорядку та економіки, а також знижує потенціал до розвитку держави. Відповідно до чинного законодавства, правопорушення у сфері митної справи можуть підлягати адміністративному та кримінальному переслідуванню.

Незважаючи на значно більші збитки та ступінь суспільної небезпеки правопорушення проти порядку та правил здійснення зовнішньоекономічної діяльності, адміністративні правопорушення в цій галузі характеризуються значною кількісною перевагою, що обумовлює важливість дослідження та вдосконалення методів державної протидії аналізованій групі правопорушень.

Проблема злочинності і боротьба з нею – це одна з найважливіших проблем будь-якої держави в будь-який період її існування. Однією із категорій правопорушень – є правопорушення, що скоюються в митній сфері, тобто на кордоні з товарами, транспортними засобами тощо. Ці правопорушення пов'язані із перетином кордону.

Відповідно до положень Митного кодексу України [1] одним з основних завдань митних органів є запобігання та боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил, які проявляються в поточних заходах щодо виявлення, розкриття, припинення та запобігання подібним правопорушенням.

Митні правопорушення є одним з найпоширеніших видів адміністративних правопорушень у сфері державного управління. Вони становлять значну загрозу економічній безпеці країни та потребують ретельного вивчення з метою розробки ефективних механізмів боротьби з ними.

Порушення митних правил – найпоширеніший вид правопорушення у митній галузі. Механізми запобігання та протидії порушенням митних правил

стають все більш актуальними в процесі становлення України як правової та соціальної держави. Процес проведення комплексної боротьби з цими митними правопорушеннями є необхідною умовою інтеграції нашої країни в європейський простір.

Щодо суті загальної категорії "правопорушення", слід зазначити, що в юридичній літературі існує консенсус щодо того, що є правопорушенням. Так, останнє визначається як незаконне, винне, суспільно шкідливе діяння (дія або бездіяльність) правопорушника (деліктоздатної особи), яке на законних підставах тягне за собою певні негативні наслідки для правопорушника [2, с. 61].

Миколенко О. І. зазначає, що правопорушення – це сукупність певних статутно-правових ознак діяння, за наявності яких воно може бути віднесено до конкретного злочину. [3, с.577]

Таким чином, правопорушенням є винне діяння або недбалість (бездіяльність) особи, яка порушує встановлені норми права, заподіює шкоду і яке тягне за собою юридичну відповідальність.

О. Іванова вказує, що суть юридичної відповідальності полягає у її формальній визначеності, обов'язковості дотримання правових норм, громадський контроль за їх виконанням, застосування заходів примусу до злочинців, попередження злочинності, охорона правопорядку [4, с. 23]. При цьому юридична відповідальність спрямована не тільки на покарання злочинців, а й забезпечення особистих немайнових і майнових прав людини, розвиток соціальних інтересів, поширення духовних і культурних цінностей, гарантованість соціальної та правової систем.

Водночас важлива саме незаконна діяльність, а не за різні наміри, і думка про вчинення правопорушення, яка вважається юридично неупередженою до тих пір, поки вона не проявить себе як правопорушення, як конкретна незаконна дія (бездіяльність) суб'єкта.

Тому правопорушення визначається як протиправне діяння, вчинене з порушенням правових норм і заподіює шкоду суспільству і за яке чинним законодавством передбачена юридична відповідальність.

Правопорушення складається із сукупності певних правових ознак діяння, передбачених законом, при наявності яких воно може бути віднесено до того або іншого елементу правопорушення.

Правопорушення засноване на протиправних діях. Протиправні дії вчиняються з порушенням правових норм, порушують діяльність зі зв'язків з громадськістю, завдають шкоди або можуть завдати шкоди правам та інтересам громадян, суспільства та держави. Із самого терміну «право порушення» випливає, що це порушення закону, дія, що суперечить закону, його нормам і положенням. Вчинити правопорушення – значить порушити закон.

Можна сформулювати визначення митного правопорушення на основі наукового підходу до загального визначення правопорушення, розкриття змісту його ознак.

Порушення митних правил – це протиправні дії або бездіяльність, які порушують встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон. Ці порушення характеризуються ступенем суспільної шкідливості, протиправності, винності та кримінальної відповідальності. Вони є результатом свідомого рішення особи, яка вчиняє протиправне діяння з усвідомленням його характеру та можливих наслідків.

Митні правопорушення можуть мати різні форми та ступінь тяжкості. Це можуть бути ухилення від сплати митних платежів, недекларування товарів, надання неправдивих відомостей митним органам, порушення режиму зони митного контролю та багато інших протиправних дій. Кожне з цих правопорушень має свої особливості та наслідки, які впливають на визначення відповідальності та застосування санкцій. [5]

Види митних правопорушень можна класифікувати за різними критеріями. Одним з найпоширеніших є класифікація за об'єктом правопорушення. За цим критерієм можна виділити наступні групи правопорушень, які відображені на рисунку 1.1. [6]

Рис. 1.1. Класифікація за об'єктом правопорушення [6]

Іншим важливим критерієм класифікації митних правопорушень є ступінь суспільної шкідливості. За цим критерієм можна виділити три основні групи, які містяться на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2. Ступінь суспільної шкідливості [7]

Важливо зазначити, що класифікація митних правопорушень за ступенем шкоди, завданої суспільству, є важливим фактором при визначенні відповідальності та застосуванні покарань. Чим більша шкода заподіяна суспільству, тим суворіші санкції передбачені законодавством. [7]

Другим критерієм класифікації митних правопорушень є форма правопорушення. На основі цього критерію можна розрізнити умисні та необережні порушення. Умисне правопорушення характеризується тим, що особа усвідомлювала протиправність свого діяння, передбачала його шкідливі наслідки і свідомо бажала або допускала їх настання. На відміну від цього, необережне порушення має місце тоді, коли особа не передбачала ймовірності настання шкідливих наслідків свого діяння, хоча повинна була і могла їх передбачити, або легковажно розраховувала на їх відвернення.

Якщо ж говорити про суб'єктів, які порушують митні правила, то, згідно з національним законодавством, усі, без винятку, правопорушники митних правил можна класифікувати на індивідуальних та колективних.

Індивідуальні порушники є посадовими та фізичними особами, а саме: громадянами держави, іноземцями, особами, які не мають громадянства, а також військовими. Відповідальність за свої протиправні дії індивідуальні порушники несуть із шістнадцяти років.

Колективні порушення здійснюють юридичні особи. Підприємство визнається винним тоді, коли було визначено, що була можливість дотримуватися приписів поточного законодавства, проте підприємство цією можливістю вирішило знехтувати.

Недотримання митних правил вважається суспільно шкідливим актом, тобто ці дії створюють небезпеку людям, які перебувають на території певної держави.

Митні порушення караються, як правило, адміністративною відповідальністю.

Адміністративна відповідальність за порушення митних правил є основним засобом митного контролю, що забезпечує неминучість негативних фінансових та організаційних наслідків для фізичних та юридичних осіб, які порушують митні правила, та сприяє дотриманню митного законодавства.

Фактичною підставою для притягнення до адміністративної відповідальності є вчинення особою адміністративного правопорушення (проступку), яке тягне кримінальну відповідальність тільки в разі вчинення діянь, що підлягають кримінальному покаранню [8, с. 193].

Склад порушення митних правил – це логічна конструкція, правове уявлення про нього, яке відбиває суттєві ознаки певних антигромадських діянь у сфері митної справи. Законодавець сам не створює ознак митних правопорушень, він лише відбирає суттєві та відмінні риси та конструює склади. Логічна конструкція закріплюється у праві та стає обов'язковою. Список закріплених у ній ознак є необхідною і достатньою підставою для кваліфікації діяння як порушення митних правил. Іншими словами, реальне діяння тільки тоді може розглядатися як порушення митних правил, коли воно містить всі ознаки його складу, а відсутність хоча б одного з них означає відсутність складу в цілому. Склад адміністративного правопорушення митних правил відображений на рис. 1.3 [9].

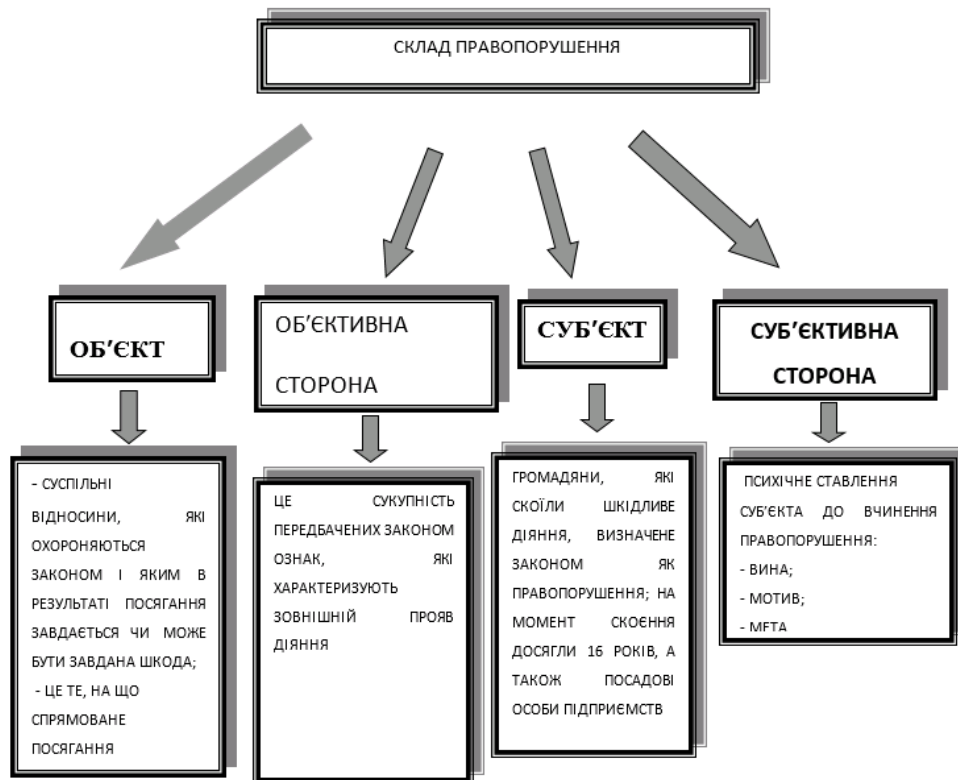

Рис.1.3. Склад адміністративного правопорушення митних правил [9]

Об'єктом порушення митних правил є громадські відносини, що охороняються державою: · майнового характеру, що виникають з приводу переміщення через митний кордон України матеріальних благ (товарів і транспортних засобів); · немайнового характеру, що виникають у сфері управління митною справою (наприклад, суспільні відносини з приводу митного оформлення, зберігання товарів та транспортних засобів, з приводу надання різноманітних послуг у зв'язку з переміщенням товарів та транспортних засобів через митний кордон України), інтелектуальна власність [1].

Відповідно до положень КУпАП України [10] до видів адміністративної відповідальності порушення митних правил відносяться: попередження, адміністративний штраф, конфіскація.

Попередження. Усне попередження неможливо розглядати як адміністративне внаслідок того, що цей вид санкцій має лише профілактичний характер. Сутність такої адміністративної санкції як запобігання полягає в тому, що посадові особи митних органів зобов'язані з дотриманням усіх формальностей пояснити особі, яка вчинила порушення закону, протиправну

спрямованість його вчинків, а також закликати перервати подібні кроки в майбутньому або усунути наслідки вже скоєних порушень.

Цей різновид санкцій призначається за адміністративні порушення закону, що володіють найменшим ступенем соціальної загрози, яка може вводитися лише за здійснені адміністративні порушення закону вперше, а також за відсутності ймовірності заподіяння шкоди життю та здоров'ю людей, але крім цього за відсутності заподіяння шкоди навколишньому середовищу та державній безпеці.

Штраф є стягненням, яке носить майновий характер, тобто порушник зобов'язаний виплатити на користь держави встановлену законом грошову суму. Адміністративний штраф є покаранням, яке носить матеріальний характер як грошового стягнення з винного у дохід держави у визначених законами рамках.

Адміністративний штраф є найпоширенішим у застосуванні для покарання у сфері митного регулювання, адже його можна застосувати і до посадових, і до фізичних, і юридичних осіб. Відповідно через великий розмір охоплення поняття «штраф» можна виділити такі три підходи у визначенні обсягу, який повинен стягуватися за митні порушення:

- відповідно до мінімального розміру оплати праці на момент скоєння правопорушення або його розкриття (у разі якщо дату не можна точно визначити);
- як відсоток вартості імпортованого товару (найпоширеніший вид). У розрахунках використовується ринкова собівартість у день порушення;
- щодо суми несплачених зборів.

Конфіскація є вилучення товару на користь держави у порушника, який намагався провести на територію країни незаконними способами. Однак жодної ролі не відіграє той факт, що правопорушник намагався запровадити товар, який є його особистою власністю чи ні. Конфіскація може бути допустима тільки при вирішенні судових органів.

З цього слід виділити такі два типи конфіскації: вилучення самого об'єкта правопорушення; вилучення транспортного засобу, завдяки якому ці товари ввозилися на територію країни [11, с. 74-77].

Розглядаючи адміністративні правопорушення, що належать до сфери митного законодавства, необхідно визначити наступні їх ознаки як підстави для притягнення до адміністративної відповідальності: вони є діянням як вольовий усвідомлений акт поведінки людини, що виражається в підконтрольній свідомості мотивованій дії чи бездіяльності, відповідальність за яку встановлено певною статтею КУпАП України [10]; вчинення правопорушення є єдністю фізичної дії та психічного ставлення до цієї дії особи, яка здійснила його.

Правопорушення може бути виражене як у формі активної дії, так і пасивної поведінки. Слід зазначити, що, як правило, з порушенням встановлених правил, заборон та обмежень пов'язані активні дії. Наприклад, за приховування від митного контролю товарів шляхом використання схованок передбачено відповідальність з ст. 483 Митного кодексу України [1]. Прикладом правопорушення, яке скоєно у формі бездіяльності, є положення про ненадання у встановлений термін документів, що підтверджують відомості, заявлені в митній декларації, у разі неподання таких документів одночасно з поданням митної декларації [1].

Ознакою адміністративного правопорушення щодо порушення митних правил є порядок та особлива процедура притягнення до адміністративної відповідальності, яка є більш простою, ніж процедури притягнення до цивільної чи кримінальної відповідальності: а саме можливість притягнення на місці вчинення правопорушення з мінімальним процесуальним оформленням до відповідальності (наприклад, у випадку з оплатою штрафу).

Також слід виділити таку ознаку адміністративної відповідальності, як можливість оскарження в судовому чи адміністративному порядку самого факту притягнення до відповідальності та призначення покарання [12, с. 102-108].

Отже, до особливостей адміністративної відповідальності за порушення митних правил відносять: безпосереднє порушення митних правил як основу її застосування, яке має економічний характер, тобто посягає на економічні інтереси України; наявність спеціальних суб'єктів, характерних лише для

здійснення зовнішньоекономічної діяльності у сфері митної справи (таких як декларант, митний перевізник, митний представник тощо); склади порушень митних правил, види покарань встановлено КУпАП України; застосування до правопорушника покарань, передбачених КУпАП України, є заходами адміністративної відповідальності.

Порушення митних правил при переміщенні товарів через митний кордон України відноситься до категорії адміністративних правопорушень. Коли фізична особа переміщує товари через митний кордон України внаслідок порушення митних правил, це є умисна або недбала дія чи бездіяльність фізичної особи, яка втручається в установлений порядок переміщення товарів через митний кордон України, здійснення митних процедур та процедур митного контролю або (або) звільнення від сплати або справляння митних зборів.

1.2. Нормативно-правове регулювання протидії порушенням митних правил в Україні

Нормативно-правове регулювання протидії порушенням митних правил в Україні являє собою складну та багаторівневу систему правових актів, що встановлюють основні засади здійснення митної справи, визначають правопорушення у митній сфері та відповідальність за їх вчинення, а також регламентують діяльність уповноважених органів щодо запобігання та протидії таким порушенням.

Фундаментальною основою правового регулювання у сфері протидії порушенням митних правил є Конституція України [13], яка закріплює основоположні принципи здійснення державної влади, захисту прав і свобод громадян, а також визначає загальні засади функціонування правоохоронної системи держави. Відповідно до статті 92 Конституції України [13] виключно законами України визначаються засади митної справи, що підкреслює важливість належного законодавчого регулювання цієї сфери.

Центральне місце в системі нормативно-правового регулювання протидії порушенням митних правил посідає Митний кодекс України [1] , прийнятий у

2012 році. Цей документ є основним галузевим законодавчим актом, який визначає засади організації та здійснення митної справи в Україні, регулює економічні, організаційні, правові, кадрові та соціальні аспекти діяльності митних органів. Особливе значення має розділ XVIII Митного кодексу України, який безпосередньо присвячений порушенням митних правил та відповідальності за них.

Митний кодекс України містить визначення про склади порушень митних правил, види адміністративних стягнень за їх вчинення, встановлює процедури провадження у справах про порушення митних правил, регулює питання оскарження постанов у таких справах. Важливим напрямком є те, що кодекс визначає чіткий перелік діянь, які являються порушеннями митних правил, що забезпечує правову визначеність та передбачуваність правових наслідків для суб'єктів митних правовідносин.

Суттєве значення для правового регулювання протидії порушенням митних правил має Кодекс України про адміністративні правопорушення [10], який встановлює загальні засади адміністративної відповідальності та провадження в справах про адміністративні правопорушення. Цей нормативно-правовий акт застосовується в частині, що не суперечить спеціальним нормам Митного кодексу України.

Кримінальний кодекс України [14] також відіграє важливу роль у системі правового регулювання протидії порушенням митних правил, оскільки встановлює кримінальну відповідальність за контрабанду та інші злочини у митній сфері. Важливо зазначити, що розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за правопорушення у митній сфері здійснюється за критерієм суспільної небезпечності діяння та розміром заподіяної шкоди.

Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" [15], визначає принципи здійснення зовнішньоекономічної діяльності, встановлює правові засади її регулювання, безпосередньо впливаючи на формування механізмів протидії порушенням митних правил. Цей закон регламентує питання застосування заходів захисту національного товаровиробника, антидемпінгових та компенсаційних заходів, що також є важливим аспектом запобігання порушенням митного законодавства.

Значну роль у правовому регулюванні протидії порушенням митних правил відіграють міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Серед них особливе місце посідають міжнародні конвенції з питань спрощення та гармонізації митних процедур, зокрема Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція) [16], Конвенція про тимчасове ввезення (Стамбульська конвенція) [17], Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП [18].

Киотська Конвенція вимагає, щоб внутрішнє законодавство визначало митні правопорушення і встановлювало умови, за яких вони розслідуються, встановлюються і при необхідності підлягають адміністративному врегулюванню.

Внутрішнє законодавство визначає порядок роботи митної служби після виявлення митного правопорушення та заходи, які вона може вжити. Обставини вчиненого митного правопорушення та заходи, вжиті митною службою, повинні бути вказані в адміністративному протоколі. Багато підходів до боротьби з порушеннями митних правил відповідно до Киотської конвенції складають основу митного законодавства України, і, особливо якщо під час митного оформлення виявлено правопорушення, яке вважається незначним, декларанту або уповноваженій особі має бути надана можливість вирішити це правопорушення в адміністративному порядку. Така особа має право подати скаргу до органу, незалежного від митниці. [16]

Важливим елементом нормативно-правового регулювання є підзаконні нормативно-правові акти, які деталізують та конкретизують положення законів у сфері протидії порушенням митних правил. До них належать постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства фінансів України, накази Державної митної служби України та інших центральних органів виконавчої влади.

Серед підзаконних актів особливе значення мають нормативні документи, що регламентують порядок здійснення митного контролю та митного оформлення, процедури застосування технічних засобів митного контролю, порядок проведення перевірок суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності,

механізми взаємодії між різними правоохоронними органами у сфері протидії порушенням митних правил.

Окрему увагу слід приділити відомчим нормативним актам Державної митної служби України, які встановлюють детальні процедури здійснення митного контролю, порядок оформлення процесуальних документів у справах про порушення митних правил, методики виявлення та документування правопорушень, алгоритми дій посадових осіб митних органів при виявленні ознак порушень митних правил. [1]

У контексті євроінтеграційних процесів важливого значення набуває адаптація національного законодавства у сфері протидії порушенням митних правил до права Європейського Союзу. Це передбачає імплементацію європейських стандартів митного контролю, застосування сучасних інформаційних технологій, розвиток системи управління ризиками, вдосконалення механізмів міжнародного співробітництва у митній сфері.

Особливу роль у системі правового регулювання відіграють нормативні акти, що визначають порядок застосування системи управління ризиками у митній справі. Ця система є ключовим інструментом виявлення та запобігання порушенням митних правил, оскільки дозволяє концентрувати ресурси митних органів на найбільш ризикованих операціях та суб'єктах зовнішньоекономічної діяльності.

Важливим аспектом правового регулювання є встановлення механізмів міжвідомчої взаємодії між митними органами та іншими правоохоронними органами у сфері протидії порушенням митних правил. Це питання регулюється спільними наказами відповідних відомств, які визначають порядок обміну інформацією, проведення спільних заходів, координації діяльності. [6]

Значну увагу в системі нормативно-правового регулювання приділено питанням міжнародного співробітництва у сфері протидії порушенням митних правил. Це включає механізми обміну інформацією з митними органами інших держав, порядок проведення спільних митних операцій, надання взаємної адміністративної допомоги у митних справах.

В умовах цифровізації митної справи особливого значення набувають нормативно-правові акти, що регулюють застосування інформаційних

технологій у митній сфері, зокрема електронного декларування, автоматизованої системи аналізу та управління ризиками, електронного документообігу. Ці технології є важливими інструментами запобігання та виявлення порушень митних правил. [1]

Суттєвим елементом правового регулювання є нормативні акти, що визначають порядок здійснення митного пост-аудиту, який є ефективним інструментом виявлення порушень митних правил після завершення митного оформлення товарів. Це дозволяє здійснювати комплексний контроль за дотриманням митного законодавства протягом тривалого періоду.

Важливе місце в системі правового регулювання посідають нормативні акти, що визначають порядок застосування спрощених митних процедур для сумлінних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Це створює стимули для добросовісної поведінки та дотримання митного законодавства.

Окремої уваги заслуговують нормативно-правові акти, що регулюють питання професійної підготовки та підвищення кваліфікації посадових осіб митних органів, які здійснюють заходи з протидії порушенням митних правил. Це є важливим фактором забезпечення ефективності правозастосовної діяльності у митній сфері.

Система нормативно-правового регулювання протидії порушенням митних правил також включає акти, що визначають порядок взаємодії митних органів з суб'єктами господарювання, які надають послуги з митного оформлення товарів (митними брокерами). Це важливо для забезпечення належного рівня контролю за діяльністю цих суб'єктів та запобігання порушенням митних правил з їх боку.

Значну роль відіграють нормативні акти, що регулюють порядок здійснення митного контролю та митного оформлення окремих видів товарів, які мають підвищений ризик порушень митних правил. Це стосується, зокрема, підакцизних товарів, об'єктів інтелектуальної власності, культурних цінностей тощо.

У контексті правового регулювання протидії порушенням митних правил важливе значення мають нормативні акти, що визначають порядок застосування

технічних засобів митного контролю. Це включає регламентацію використання сканувальних систем, детекторів, засобів ідентифікації товарів тощо. [1]

Особливу увагу в системі правового регулювання приділено питанням захисту прав інтелектуальної власності при переміщенні товарів через митний кордон. Це включає механізми виявлення та припинення переміщення контрафактних товарів, порядок взаємодії з правовласниками. [1]

Важливим аспектом є нормативно-правове регулювання питань відповідальності за порушення митних правил. Це включає не лише визначення складів правопорушень та санкцій за їх вчинення, але й процедурні аспекти притягнення до відповідальності, права особи, яка притягається до відповідальності, порядок оскарження рішень митних органів.

Система правового регулювання також охоплює питання застосування заходів забезпечення провадження у справах про порушення митних правил, зокрема тимчасового вилучення товарів, транспортних засобів, документів, взяття проб та зразків для проведення експертизи.

Окремої уваги заслуговують нормативні акти, що регулюють порядок проведення митних експертиз, які часто є необхідними для встановлення факту порушення митних правил та визначення вартості предметів правопорушення.

В умовах розвитку електронної комерції особливого значення набувають нормативно-правові акти, що регулюють порядок митного контролю міжнародних поштових та експрес-відправлень, оскільки цей канал переміщення товарів часто використовується для порушень митних правил.

Важливим елементом правового регулювання є нормативні акти, що визначають порядок здійснення оперативно-розшукової діяльності митними органами з метою виявлення та припинення порушень митних правил.

Система нормативно-правового регулювання також включає акти, що визначають порядок взаємодії митних органів з громадськістю та засобами масової інформації у сфері протидії порушенням митних правил, що є важливим елементом профілактичної роботи.

Таким чином, нормативно-правове регулювання протидії порушенням митних правил в Україні являє собою складну та багаторівневу систему правових актів різної юридичної сили, які у своїй сукупності забезпечують комплексне

правове регулювання відносин у цій сфері. Ця система постійно розвивається та вдосконалюється відповідно до нових викликів та загроз у митній сфері, а також з урахуванням міжнародних зобов'язань України та необхідності адаптації національного законодавства до права Європейського Союзу.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ ПОРУШЕНЬ МИТНИХ ПРАВИЛ В УКРАЇНІ

2.1. Динаміка та структура порушень митних правил в Україні

Порушення митних правил є серйозною проблемою для економічної безпеки України, яка впливає на ефективність зовнішньоекономічної діяльності та надходження до державного бюджету. Аналіз динаміки та структури таких порушень дозволяє виявити основні тенденції та розробити ефективні заходи протидії.

За період 2021-2024 років спостерігалася значна динаміка у кількості виявлених порушень митних правил. У 2021 році було зафіксовано 17033 випадки порушень, тоді як у 2022 році цей показник зменшився до 9957 випадків, що пов'язано з початком повномасштабного вторгнення Росії та тимчасовим порушенням роботи митних органів у багатьох регіонах України. Однак уже в 2023 році кількість виявлених порушень зросла до 12456 випадків, що свідчить про адаптацію митної системи до роботи в умовах воєнного стану та посилення контролю за дотриманням митного законодавства. За перші три квартали 2024 року було виявлено 10987 порушень, що вказує на тенденцію до подальшого зростання кількості виявлених правопорушень.

Таблиця 2.1.

Динаміка кількості виявлених порушень митних правил в Україні за 2021-2024 роки

Рік	Кількість виявлених порушень	Зміна до попереднього року, %
2021	17033	-
2022	9957	-41.5%
2023	12456	+25.1%
2024*	10987	+17.8%

*Дані за 2024 рік наведені за перші три квартали

Для наочності побудуємо рисунок:

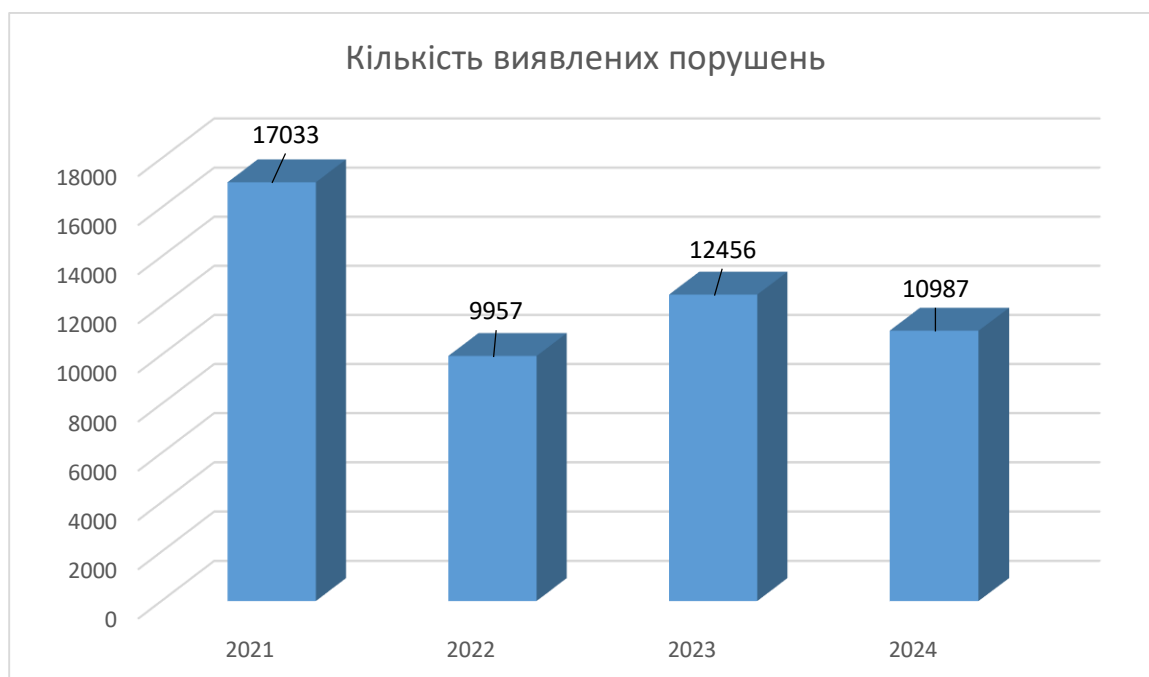

Рис. 2.1 – Динаміка кількості виявлених порушень митних правил в Україні за 2021-2024 роки[19]

Аналіз структури порушень митних правил показує, що найбільш поширеними видами порушень є: недекларування товарів, транспортних засобів, приховування від митного контролю, недостовірне декларування та порушення порядку проходження митного контролю в зонах спрощеного митного контролю.

У 2021 році найбільшу частку склали порушення, пов'язані з недекларуванням товарів (31,2%), на другому місці - приховування від митного контролю (24,7%), на третьому - недостовірне декларування (19,8%). У 2022 році структура дещо змінилася: на перше місце вийшло приховування від митного контролю (29,3%), що може бути пов'язано зі збільшенням спроб незаконного переміщення товарів через кордон в умовах воєнного стану.

Недекларування товарів становило 27,1%, а недостовірне декларування - 22,4%.

У 2023 році спостерігалось зростання частки порушень, пов'язаних з недостовірним декларуванням (до 26,8%), що може свідчити про спроби

суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності мінімізувати митні платежі в умовах економічної нестабільності. Недекларування товарів становило 25,9%, а приховування від митного контролю - 23,7%. [20]

За перші три квартали 2024 року структура порушень митних правил залишалася відносно стабільною порівняно з попереднім роком, з незначним зростанням частки порушень, пов'язаних з недекларуванням товарів (до 27,3%).

Таблиця 2.2

Структура порушень митних правил в Україні за 2021-2024 роки

Вид порушення	2021	2022	2023	2024*
Недекларування товарів	31.2%	27.1%	25.9%	27.3%
Приховування від митного контролю	24.7%	29.3%	23.7%	22.9%
Недостовірне декларування	19.8%	22.4%	26.8%	25.8%
Порушення порядку проходження митного контролю	15.6%	13.7%	14.9%	15.3%
Інші порушення	8.7%	7.5%	8.7%	8.7%

*Дані за 2024 рік наведені за перші три квартали [21]

Аналіз вартості предметів правопорушень показує, що незважаючи на зменшення кількості виявлених порушень у 2022 році, їх загальна вартість зросла. Це може бути пов'язано зі збільшенням кількості спроб незаконного переміщення через кордон високовартісних товарів та валютних цінностей. У 2021 році загальна вартість предметів правопорушень становила 2,57 млрд грн, у 2022 році - 3,12 млрд грн, у 2023 році - 3,89 млрд грн. За перші три квартали 2024 року цей показник досяг 3,45 млрд грн, що свідчить про подальше зростання масштабів митних правопорушень.

Серед товарів, які найчастіше стають предметами порушень митних правил, можна виділити наступні товари, які зображені на рисунку 2.2.

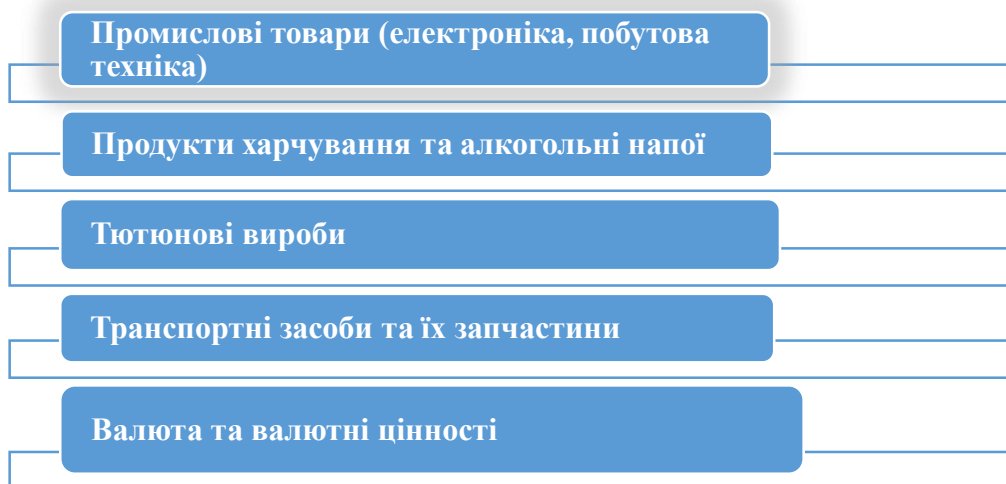

Рис. 2.2. Товари, які стали предметами порушень митних правил [21]

Варто зазначити, що структура предметів правопорушень також зазнала змін протягом аналізованого періоду. У 2021-2022 роках значну частку склали промислові товари та електроніка, тоді як у 2023-2024 роках спостерігається зростання частки порушень, пов'язаних з незаконним переміщенням валюти та валютних цінностей.

Географічний аналіз порушень митних правил показує, що найбільша кількість порушень фіксується на західному кордоні України, зокрема на кордоні з Польщею, Словаччиною та Угорщиною. Це пов'язано як з високою інтенсивністю товарообігу на цих напрямках, так і з спробами використання цих маршрутів для незаконного переміщення товарів. У 2023-2024 роках також спостерігається зростання кількості порушень на морських митницях, що може бути пов'язано з активізацією морських перевезень в умовах обмеження сухопутних маршрутів. [22]

Аналіз суб'єктів правопорушень показує, що більшість порушень митних правил здійснюються фізичними особами (близько 70% випадків). Однак, за вартістю предметів правопорушень лідирують юридичні особи, на які припадає близько 65% загальної вартості. Це свідчить про те, що хоча фізичні особи частіше вдаються до дрібних порушень, найбільш значні за вартістю порушення здійснюються саме компаніями.

Важливо відзначити зміни у методах здійснення порушень митних правил. Якщо у 2021 році переважали "традиційні" методи, такі як фізичне приховування

товарів або недекларування, то у 2023-2024 роках спостерігається зростання кількості випадків використання підроблених документів, маніпуляцій з митною вартістю товарів та використання складних схем ухилення від сплати митних платежів.

Також варто звернути увагу на зростання кількості порушень, пов'язаних з електронною комерцією. З розвитком онлайн-торгівлі збільшилася кількість спроб незаконного ввезення товарів, придбаних через інтернет-магазини, з порушенням митних правил.

Підсумовуючи аналіз динаміки та структури порушень митних правил в Україні за 2021-2024 роки, можна зробити наступні висновки:

1. Спостерігається загальна тенденція до зростання кількості виявлених порушень митних правил, за винятком 2022 року, коли відбулося тимчасове зниження через початок повномасштабного вторгнення.
2. Структура порушень залишається відносно стабільною, з переважанням таких видів порушень як недекларування товарів, приховування від митного контролю та недостовірне декларування.
3. Загальна вартість предметів правопорушень зростає, що свідчить про збільшення масштабів митних правопорушень.
4. Спостерігається зміна методів здійснення порушень митних правил, з тенденцією до використання більш складних схем та технологій.
5. Географія порушень залишається сконцентрованою на західному кордоні України, але спостерігається зростання кількості порушень на морських митницях.
6. Фізичні особи частіше вдаються до порушень митних правил, але найбільш значні за вартістю порушення здійснюються юридичними особами. [22]

Ці тенденції вимагають постійного вдосконалення методів виявлення та протидії порушенням митних правил, а також адаптації митної системи до нових викликів, пов'язаних зі зміною методів здійснення правопорушень та розвитком електронної комерції.

2.2. Оцінка ефективності заходів щодо протидії порушенням митних правил

Ефективність заходів щодо протидії порушенням митних правил є ключовим фактором у забезпеченні економічної безпеки держави та стабільності зовнішньоекономічної діяльності. Оцінка ефективності цих заходів дозволяє визначити їх результативність, виявити слабкі місця та розробити рекомендації щодо вдосконалення митної системи України.

За період 2021-2024 років в Україні було впроваджено ряд заходів, спрямованих на підвищення ефективності протидії порушенням митних правил. Серед основних можна виділити наступні, які зображені на рисунку 2.4.

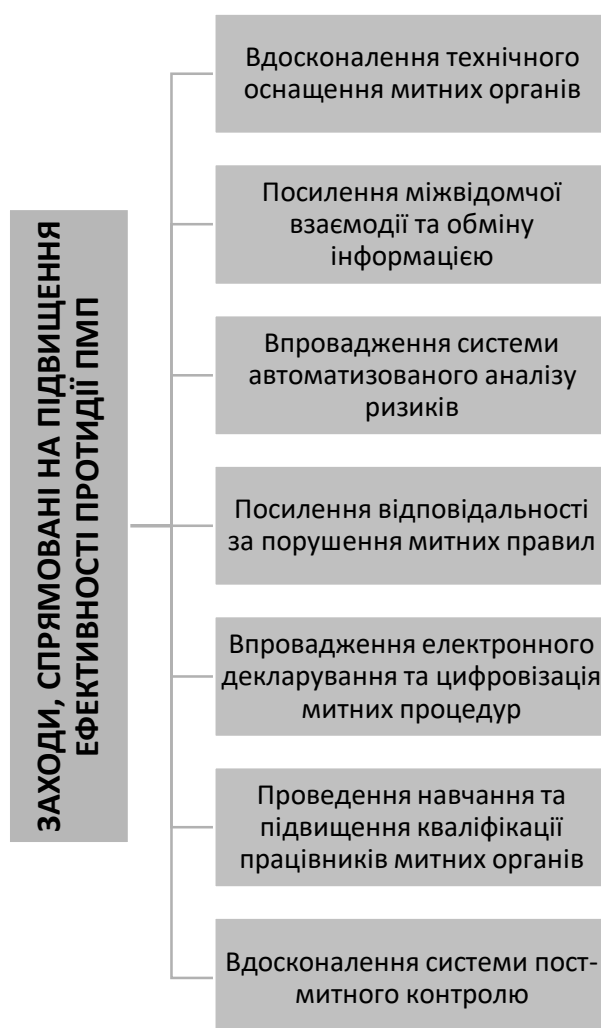

Рис. 2.4. Заходи, спрямовані на підвищення ефективності протидії порушенням митних правил [23]

Для оцінки ефективності цих заходів розглянемо кількісні показники результативності роботи митних органів у сфері протидії порушенням митних правил.

Таблиця 2.3.

Показники ефективності протидії порушенням митних правил (2021-2024 роки)

Показник	2021	2022	2023	2024*
Кількість виявлених порушень	17033	9957	12456	10987
Сума стягнутих штрафів, млн грн	567.8	712.3	983.5	897.2
Кількість конфіскованих товарів, млн грн	983.2	1245.7	1567.3	1432.8
Відсоток успішно оскаржених справ у суді, %	23.5	19.8	17.2	15.9
Кількість виявлених порушень на одного працівника	5.2	3.8	5.7	6.2

*Дані за 2024 рік наведені за перші три квартали

Аналіз даних таблиці 2.3. показує позитивну динаміку в ефективності протидії порушенням митних правил. Незважаючи на зменшення кількості виявлених порушень у 2022 році через об'єктивні причини, пов'язані з початком повномасштабного вторгнення, спостерігається значне зростання суми стягнутих штрафів та вартості конфіскованих товарів. Це свідчить про підвищення ефективності виявлення більш значних за вартістю порушень та покращення процедури стягнення штрафів.

Особливо варто відзначити зменшення відсотка успішно оскаржених справ у суді, що вказує на підвищення якості оформлення матеріалів справ про порушення митних правил та покращення доказової бази. Це може бути результатом впровадження системи електронного декларування та

автоматизованого аналізу ризиків, які дозволяють більш ефективно виявляти та документувати порушення.

Зростання кількості виявлених порушень на одного працівника митних органів свідчить про підвищення продуктивності праці, що може бути пов'язано як з впровадженням нових технологій, так і з покращенням системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів.

Для більш детального аналізу ефективності заходів щодо протидії порушенням митних правил розглянемо показники за окремими напрямками роботи.

Таблиця 2.4.

**Ефективність окремих заходів протидії порушенням митних правил
(2021-2024 роки)**

Захід	2021	2022	2023	2024*
Кількість виявлених порушень системою аналізу ризиків	4256	3987	5678	5234
Кількість порушень, виявлених за результатами міжвідомчої взаємодії	2345	2678	3456	3123
Кількість порушень, виявлених за допомогою технічних засобів	3567	3890	4567	4321
Кількість порушень, виявлених при електронному декларуванні	2987	3456	4321	4567
Кількість порушень, виявлених при пост-митному контролі	1234	1567	2345	2178

*Дані за 2024 рік наведені за перші три квартали

Аналіз звітних матеріалів Держмитслужби України [18-20] щодо протидії порушенням митних правил також свідчить, що адміністративна відповідальність в системі митно-деліктних відносин окрім іншого виконує фіскальну функцію, адже надходження від стягнутих штрафів є складовою бюджетного ресурсу держави.

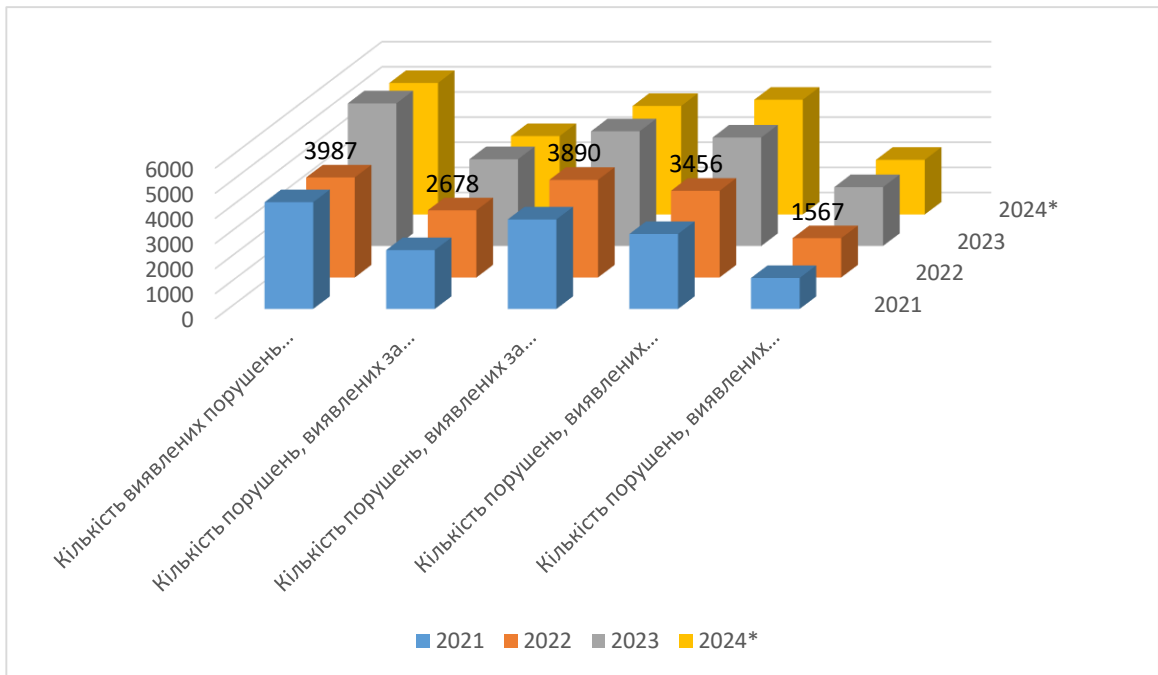

Рис. 2.2 – Ефективність окремих заходів протидії порушенням митних правил (2021-2024 роки) [24]

Аналіз даних таблиці 2.3 дозволяє зробити висновки щодо ефективності окремих заходів протидії порушенням митних правил:

1. Система автоматизованого аналізу ризиків показала високу ефективність, зі значним зростанням кількості виявлених порушень у 2023-2024 роках. Це свідчить про успішне впровадження та адаптацію системи до нових викликів та схем порушень.
2. Посилення міжвідомчої взаємодії та обміну інформацією також дало позитивні результати, що відображається у стабільному зростанні кількості виявлених порушень за цим напрямком.
3. Вдосконалення технічного оснащення митних органів призвело до значного збільшення кількості порушень, виявлених за допомогою технічних засобів, що підтверджує ефективність інвестицій у модернізацію обладнання.
4. Впровадження електронного декларування та цифровізація митних процедур показали найбільш динамічне зростання ефективності, що може бути пов'язано з поступовим вдосконаленням системи та навчанням персоналу роботі з новими технологіями.

5. Система пост-митного контролю також продемонструвала позитивну динаміку, хоча кількість виявлених порушень за цим напрямком залишається меншою порівняно з іншими заходами. [25]

Варто зазначити, що ефективність заходів щодо протидії порушенням митних правил не обмежується лише кількісними показниками. Важливим аспектом є також превентивний ефект, який складно виміряти кількісно. Посилення відповідальності за порушення митних правил та підвищення ефективності виявлення порушень може призводити до зменшення кількості спроб незаконного переміщення товарів через митний кордон.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ МИТНИХ ПРАВИЛ В УКРАЇНІ

Розглядаючи природу митних правопорушень, важливо зосередити увагу на їх причинах та факторах, що сприяють їх вчиненню. Основні причини ми можемо розглянути на рисунку 3.1.:

Рисунок 3.3.1. Фактори, які сприяють порушенням митних правил

Розуміння цих причин та факторів є важливим для розробки ефективних заходів щодо запобігання митним правопорушенням та вдосконалення національної митної політики.

Важливим аспектом дослідження митних правопорушень є аналіз їх наслідків. Ці правопорушення мають негативний вплив на різні сектори суспільства, які зображені на рисунку 3.2.

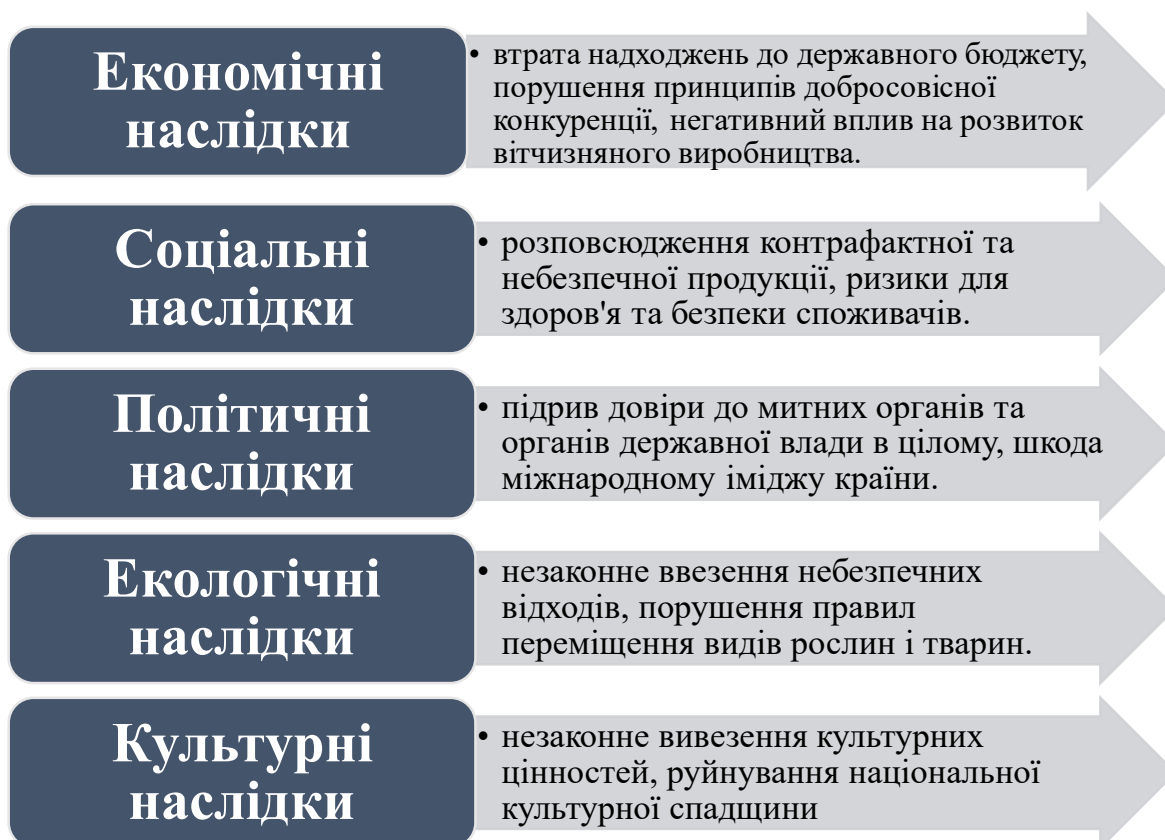

Рис. 3.1.2. Наслідки порушення митних правил [27]

Існують декілька ключових факторів, які впливають на ефективність протидії порушенням митних правил:

1. Якість законодавчої бази. Незважаючи на постійне вдосконалення митного законодавства, все ще існують певні прогалини та неузгодженості, які створюють можливості для зловживань. Зокрема, це стосується визначення митної вартості товарів, класифікації товарів за УКТ ЗЕД, застосування митних режимів тощо.

Таблиця 3.1.

**Основні проблеми нормативно-правового регулювання у сфері
протидії порушенням митних правил**

Проблема	Наслідки	Можливі шляхи вирішення
Неоднозначність трактування деяких норм митного законодавства	Можливість різного тлумачення норм митними органами та суб'єктами ЗЕД, що створює підґрунтя для конфліктів та корупції	Уточнення формулювань у законодавстві, розробка детальних методичних рекомендацій
Недостатня гармонізація національного законодавства з міжнародними нормами	Складнощі у міжнародному співробітництві, невідповідність українських практик міжнародним стандартам	Активізація процесу гармонізації законодавства, імплементація міжнародних конвенцій
Недостатня гнучкість законодавства щодо нових форм зовнішньоекономічної діяльності	Неможливість ефективно контролювати нові види економічної діяльності (наприклад, електронна комерція)	Регулярний перегляд та оновлення законодавства з урахуванням нових економічних реалій
Недосконалість механізмів відповідальності за порушення митних правил	Недостатній превентивний ефект санкцій, можливість уникнення відповідальності	Перегляд системи санкцій, посилення відповідальності за серйозні порушення

2. Корупційні ризики. Корупція залишається однією з найсерйозніших проблем у сфері митного регулювання в Україні. Вона не тільки призводить до прямих економічних втрат для держави, але й підриває довіру до митних органів та створює нерівні умови для учасників зовнішньоекономічної діяльності [28].

Таблиця 3.2.

Основні корупційні ризики у митній сфері та шляхи їх мінімізації

Корупційний ризик	Наслідки	Шляхи мінімізації
Заниження митної вартості товарів	Втрати бюджету, нечесна конкуренція	Вдосконалення системи визначення митної вартості, посилення

		відповідальності за недостовірне декларування
"Вибірковий" митний контроль	Створення преференцій для окремих суб'єктів ЗЕД, ухилення від митного контролю	Автоматизація процесів митного контролю, впровадження системи управління ризиками
Затягування процедур митного оформлення	Створення стимулів для неофіційних "прискорень", додаткові витрати для бізнесу	Спрощення та автоматизація процедур митного оформлення, впровадження системи "єдиного вікна"
Неправомірне застосування митних пільг	Втрати бюджету, порушення конкуренції	Вдосконалення механізмів контролю за застосуванням митних пільг, посилення відповідальності за зловживання

3. Технологічні проблеми. Недостатній рівень технологічного оснащення митних органів знижує ефективність виявлення та попередження порушень митних правил. Це стосується як технічних засобів митного контролю (сканери, детектори тощо), так і інформаційних систем для аналізу ризиків та обробки митних декларацій.
4. Кадрові проблеми. Ефективність протидії порушенням митних правил значною мірою залежить від професійного рівня працівників митних органів. На жаль, митна служба України стикається з проблемою відтоку кваліфікованих кадрів, недостатнім рівнем оплати праці, що створює передумови для корупції.
5. Недостатня міжвідомча координація. Ефективна протидія порушенням митних правил вимагає тісної співпраці між різними державними органами - митницею, податковою службою, правоохоронними органами, прикордонною службою тощо. На практиці ця співпраця часто є недостатньо ефективною через бюрократичні бар'єри, відсутність єдиних інформаційних систем, конкуренцію між відомствами. [28]
6. Складність митних процедур. Надмірна складність та бюрократизація митних процедур створюють стимули для пошуку "обхідних шляхів" та збільшують ризики порушень. Це особливо актуально для малого та

середнього бізнесу, який не має ресурсів для утримання спеціалізованих відділів зовнішньоекономічної діяльності.

7. Проблеми міжнародного співробітництва. Незважаючи на певний прогрес у сфері міжнародного співробітництва, все ще існують проблеми з обміном інформацією між митними органами різних країн, проведенням спільних операцій, взаємним визнанням результатів митного контролю тощо.
8. Недостатня увага до превентивних заходів. Часто зусилля митних органів зосереджені на виявленні вже скоєних порушень, тоді як недостатня увага приділяється превентивним заходам - роз'яснювальній роботі, навчанню учасників зовнішньоекономічної діяльності, створенню умов, які б стимулювали добровільне дотримання митних правил.
9. Проблеми з впровадженням системи управління ризиками. Незважаючи на впровадження системи управління ризиками, її ефективність залишається недостатньою. Це пов'язано як з технічними обмеженнями, так і з недостатнім рівнем аналітичної роботи, неповнотою та недостовірністю вихідних даних для аналізу ризиків.
10. Недостатня гнучкість митної системи. Митні системи часто не встигають вчасно адаптуватися до швидких змін у міжнародній торгівлі та появи нових форм економічної діяльності (наприклад, електронної комерції), які створюють можливості для нових видів митних правопорушень [29].

Вирішення цих проблем потребує комплексу заходів, серед яких вдосконалення нормативно-правової бази, впровадження нових технологій, підвищення професіоналізму працівників митних органів, посилення міжнародного співробітництва та вдосконалення систем управління ризиками.

Не менш важливо, що ефективна боротьба з митними правопорушеннями не може бути покладена лише на митні органи. Вона вимагає активної участі всіх зацікавлених сторін, включаючи уряди, бізнес та громадськість. Лише завдяки такому комплексному підходу можна досягти значного прогресу в боротьбі з митними правопорушеннями та забезпеченні ефективного функціонування української митної системи.

Аналітичний огляд поточної ситуації та тенденцій митних правопорушень в Україні дозволяє зробити наступні висновки, які розміщені на рисунку 3.3.

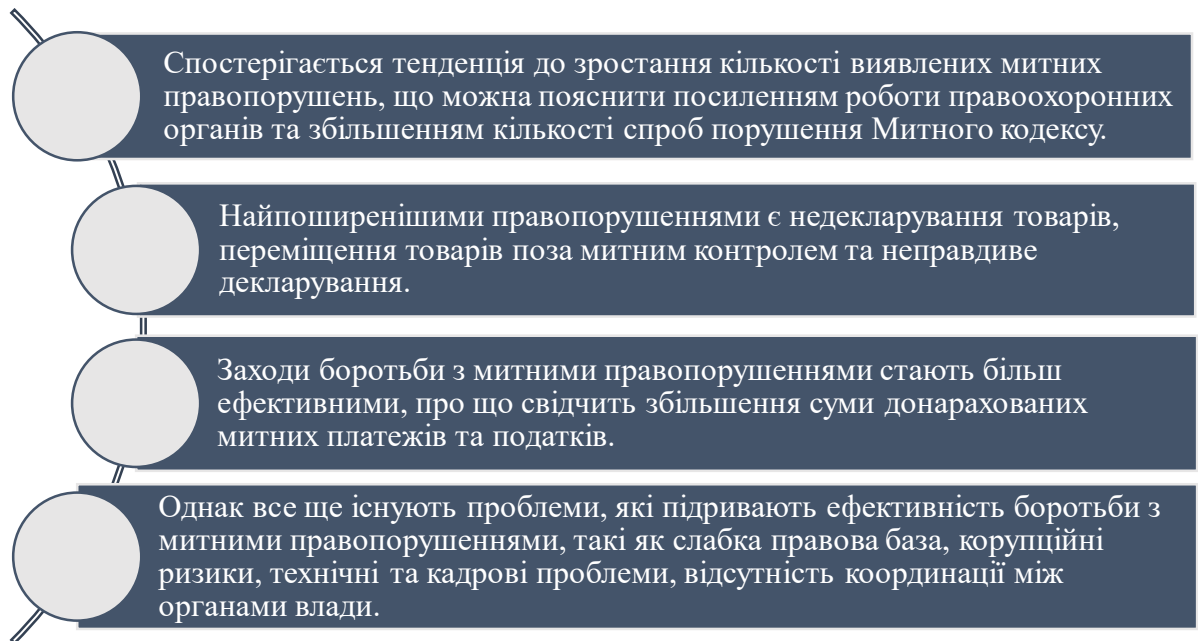

Рис. 3.3. Тенденція правопорушень в Україні [30].

Вирішення цих проблем вимагає комплексу заходів, включаючи вдосконалення правової бази, впровадження нових технологій, підвищення професіоналізму працівників митниці, посилення міжнародного співробітництва та вдосконалення систем управління ризиками [30].

Іншим важливим аспектом є дотримання балансу між ефективністю правозастосування та спрощенням зовнішньоекономічної діяльності, щоб заходи із запобігання митним правопорушенням не створювали необґрунтованих перешкод для законослухняних зовнішніх операторів.

Подальші дослідження у цій сфері мають бути спрямовані на розробку конкретних механізмів удосконалення системи протидії митним правопорушенням з урахуванням виявлених проблем і тенденцій.

Зарубіжний досвід боротьби з митними правопорушеннями є дуже цінним джерелом інформації та ідей для вдосконалення системи митного регулювання країни. Країни світу мають власні унікальні підходи до вирішення цієї проблеми, зумовлені їхніми правовими системами, економічними умовами та геополітичною ситуацією. Ми розглянемо досвід низки країн та міжнародних організацій у боротьбі з митними правопорушеннями. [31]

Беручи до уваги досвід США, важливо враховувати інноваційні підходи до митного оформлення, такі як використання технології блокчейн для створення

децентралізованої системи моніторингу та перевірки митного оформлення. Такі технології допомагають підвищити прозорість і знизити ймовірність порушення митних правил. Досвід боротьби з порушеннями митних правил США, може служити цінним джерелом інформації, яка поліпшить митний процес в Україні. Важливим фактором є систематичний аналіз та оновлення інформації, використання інноваційних технологій, активна співпраця з митними службами та підтримка фахівців-юристів. Гнучка стратегія забезпечить ефективний контроль за митними операціями та допоможе знизити ризик порушення митного законодавства України [31, с.35].

США мають одну з найбільш розвинених систем протидії порушенням митних правил, яка базується на використанні передових технологій та методів аналізу даних. Митна та прикордонна служба США (U.S. Customs and Border Protection) активно застосовує системи автоматизованого аналізу ризиків.

Американська система характеризується також високим рівнем міжвідомчої координації та міжнародного співробітництва. США активно розвивають програми обміну інформацією з митними службами інших країн та беруть участь у спільних операціях з виявлення та припинення митних правопорушень. [32].

Досвід Польщі та Німеччини в боротьбі з порушеннями митних правил відрізняється складністю і ефективністю. Дві країни активно використовують сучасні технології для автоматизації контролю за переміщенням товарів, а особлива увага приділяється розробці та впровадженню автоматизованих систем обробки інформації, що спрощують і прискорюють митні процедури, що дозволяє ефективно виявляти і усувати порушення митних правил.

Крім того, Митниця Польщі та Німеччини активно співпрацює з митницею інших країн в обміні інформацією про митні збори та реалізації спільних заходів по боротьбі з міжнародними порушеннями. У Польщі діє ряд важливих законодавчих актів, що регулюють митну діяльність. Таким чином, Закон про мито та тарифи Польщі визначає основні принципи та правила щодо ставок митних зборів та тарифів на імпорт та експорт товарів. Закон також визначає процедури обробки митних декларацій та проведення митних перевірок. Закон Про митний контроль регулює питання, пов'язані з митним контролем товарів,

що перетинають польський кордон. Він встановлює правила процедури документування та фізичного огляду, затримання та конфіскації товарів у разі порушення митних правил [33].

Великобританія має власну тарифну систему, яка встановлює тарифні ставки для різних видів товарів. Ці ставки можуть бути визначені як відсоток від вартості продукту або фіксована сума. Для зручності міжнародних торгових організацій була впроваджена система електронного митного декларування, яка спрощує і прискорює процес експорту та імпорту товарів.

Згідно із твердженням С.Мостового протидія митним правопорушенням у Великій Британії обумовлена складністю міжнародної торгівлі та необхідністю забезпечення порядку у переміщенні товарів через кордон. Основний зміст цього процесу включає в себе митний контроль, визначення митних правил та обов'язків, регулювання тарифів і мит, впровадження електронних систем митного декларування та проведення митних перевірок та аудитів [34, с.91].

У контексті боротьби з порушеннями митних правил у Великобританії також слід враховувати активну роль міжнародних партнерів та співпрацю з іншими країнами. Встановлення ефективних міжнародних стандартів і підхід до митного контролю сприяють не тільки обміну інформацією, а й поліпшенню взаєморозуміння між різними торговими партнерами. Загалом, боротьба з митними правопорушеннями визначається як ключовий елемент економічної безпеки Сполученого Королівства та регулювання міжнародної торгівлі. Цей процес спрямований на забезпечення ефективності транскордонних торговельних операцій, що є важливим фактором стабільності та розвитку економіки країни [34]

Японія відома своїм інноваційним підходом до митного регулювання. Ключові елементи японської системи боротьби з митними правопорушеннями зображені на рис. 3.4.

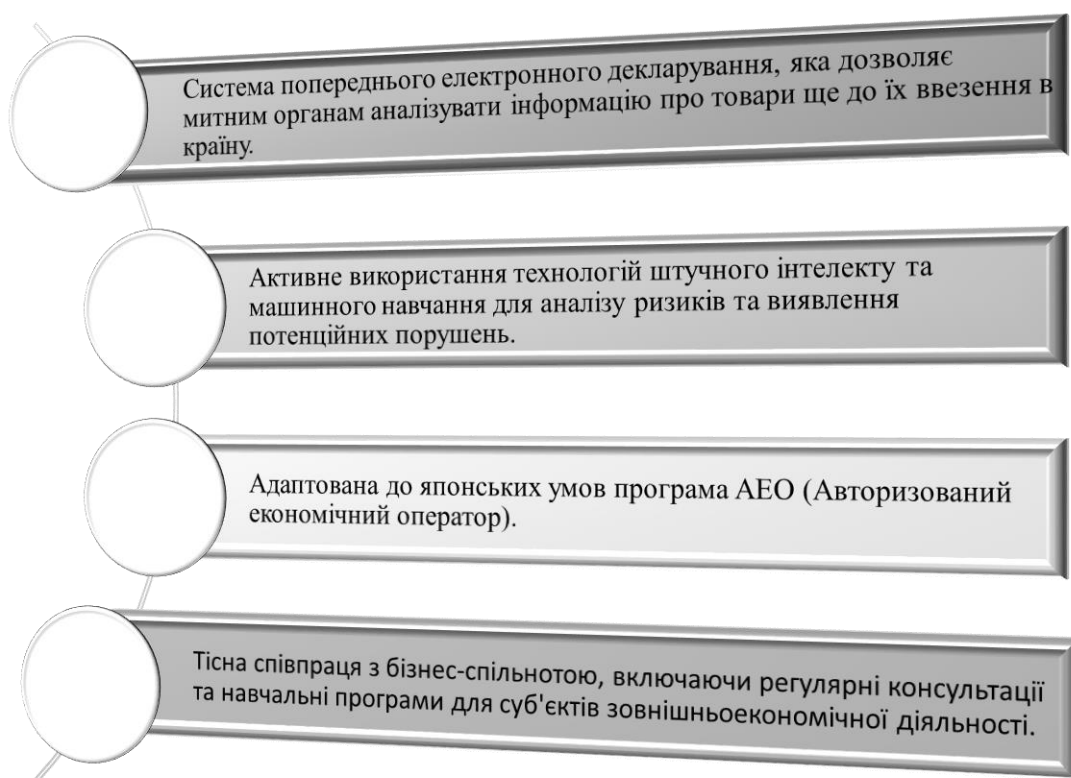

Рисунок 3.4. Елементи японської системи боротьби з митними правопорушеннями [32]

Японська система протидії порушенням митних правил відрізняється високою технологічністю та ефективністю. Митна служба Японії широко використовує автоматизовані системи контролю та управління ризиками, а також активно впроваджує інновації у сфері митного контролю.

Особливістю японської системи є також високий рівень співпраці з приватним сектором та активне використання механізмів добровільного дотримання митного законодавства. Японські митні органи приділяють значну увагу превентивним заходам та роботі з бізнес-спільнотою.

Перед Україною стоїть завдання модернізації митної системи та адаптації її до міжнародних стандартів, особливо в контексті європейської інтеграції. Боротьба з митними правопорушеннями відіграє центральну роль в економічній безпеці та розвитку країни

На наш погляд, використання передового зарубіжного досвіду в боротьбі з порушеннями українського митного законодавства може бути дуже корисним.

Для вдосконалення системи попередження і протидії незаконному переміщенню товарів і транспортних засобів через митні кордони необхідно використовувати комплексний підхід для розробки заходів, що підвищують ефективність боротьби з митною злочинністю. Першим кроком у вирішенні цієї проблеми є активізація процесу автоматизації митного оформлення та мінімізація впливу "людського фактора". Використання інформації з нових джерел; інтеграція митних баз даних з базами даних інших регулюючих органів; проведення аналізу та оцінки ризиків на основі попередньої інформації до прибуття товарів на контрольні-пропускні пункти; застосування світової практики в напрямку митного контролю вартості.

Досвід співпраці в області обміну інформацією між країнами і координації заходів по боротьбі з митними порушеннями важливий для створення ефективного механізму співпраці між митним і економічним співтовариством. Тенденція митної політики полягає в адаптації митних процедур кожної країни до змін геополітичної та економічної ситуації.

В умовах глобалізації світової економіки та інтенсифікації міжнародної торгівлі особливого значення набуває впровадження міжнародних стандартів та кращих практик у сфері протидії порушенням митних правил. Цей процес є надзвичайно важливим для України в контексті її євроінтеграційних прагнень та необхідності підвищення ефективності митного контролю.

Міжнародні стандарти у сфері протидії порушенням митних правил формуються насамперед Всесвітньою митною організацією (ВМО) [35], яка розробляє та впроваджує універсальні підходи до організації митної справи та забезпечення безпеки міжнародної торгівлі. Ключовим документом у цій сфері є Рамкові стандарти безпеки та спрощення міжнародної торгівлі (SAFE Framework), які встановлюють базові принципи та стандарти митного контролю. [35]

Одним із фундаментальних аспектів впровадження міжнародних стандартів є розвиток системи управління ризиками. Відповідно до кращих світових практик, ця система повинна базуватися на автоматизованому аналізі великих масивів даних та використанні сучасних інформаційних технологій. Важливим елементом є застосування методології профілювання ризиків, яка

дозволяє виявляти потенційні порушення митних правил на основі аналізу певних індикаторів та характеристик зовнішньоекономічних операцій.

Значна увага в міжнародній практиці приділяється впровадженню концепції автоматизованого економічного оператора (АЕО) [1]. Цей інститут передбачає надання спрощень при здійсненні митних формальностей для сумлінних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, які відповідають встановленим критеріям безпеки та надійності. Така система створює стимули для добросовісної поведінки та дозволяє митним органам зосередити ресурси на контролі більш ризикових операцій.

Важливим напрямком впровадження міжнародних стандартів є розвиток системи попереднього інформування про товари та транспортні засоби, які переміщуються через митний кордон. Ця система дозволяє митним органам здійснювати попередній аналіз ризиків та планувати необхідні заходи контролю ще до фактичного прибуття товарів, що підвищує ефективність протидії порушенням митних правил.

Міжнародні стандарти передбачають активне застосування сучасних технічних засобів митного контролю, зокрема сканувальних систем, які дозволяють здійснювати неінтрузивний огляд вантажів. Важливим аспектом є стандартизація процедур застосування таких засобів та забезпечення їх сумісності на міжнародному рівні. [31]

Особлива увага приділяється розвитку міжнародного співробітництва митних органів різних країн. Це включає обмін інформацією в режимі реального часу, проведення спільних митних операцій, надання взаємної адміністративної допомоги. Важливим елементом є створення захищених каналів обміну інформацією та забезпечення конфіденційності даних, що передаються.

Впровадження міжнародних стандартів також передбачає розвиток системи митного пост-аудиту як ефективного інструменту контролю за дотриманням митного законодавства. Ця система дозволяє здійснювати комплексну перевірку зовнішньоекономічних операцій після завершення митного оформлення, що сприяє виявленню складних схем порушень митних правил.

У міжнародній практиці значна увага приділяється питанням професійної підготовки та підвищення кваліфікації працівників митних органів. ВМО розробила спеціальні стандарти професійної компетентності митників та програми навчання, які охоплюють різні аспекти протидії порушенням митних правил. [35]

Важливим напрямком є впровадження електронних систем митного оформлення та декларування товарів. Міжнародні стандарти передбачають створення "єдиного вікна" для здійснення всіх необхідних формальностей при переміщенні товарів через митний кордон, що значно спрощує процедури контролю та знижує ризики порушень [36].

Особлива увага приділяється захисту прав інтелектуальної власності при переміщенні товарів через митний кордон. Міжнародні стандарти передбачають створення ефективних механізмів виявлення та припинення переміщення контрафактної продукції, включаючи взаємодію з правовласниками та створення відповідних баз даних [37].

У контексті розвитку електронної комерції актуальним є впровадження міжнародних стандартів контролю за переміщенням товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях. Це включає розробку спеціальних процедур оцінки ризиків та контролю таких відправлень з урахуванням їх специфіки. [38].

Одним із головних аспектів є впровадження стандартів прозорості та підзвітності в діяльності митних органів. Це передбачає регулярне оприлюднення інформації про результати роботи, забезпечення доступу громадськості до відповідної інформації, створення механізмів громадського контролю.

У сфері протидії контрабанді наркотичних засобів та зброї міжнародні стандарти передбачають застосування спеціальних методик виявлення таких товарів, включаючи використання службових собак, спеціального обладнання та проведення спільних міжнародних операцій.

Таким чином, впровадження міжнародних стандартів та кращих практик протидії порушенням митних правил є важливим напрямком розвитку митної системи України, який потребує подальшої уваги та підтримки з боку держави.

Це дозволить підвищити ефективність митного контролю, забезпечити належний рівень митної безпеки та сприяти розвитку міжнародної торгівлі.

На сьогоднішній день ведеться активна розробка методів боротьби з правопорушеннями в митній сфері та скорочення порушень митних правил.

Протидія порушенням митних правил є важливою для забезпечення ефективного функціонування міжнародної торгівлі та забезпечення економічної безпеки держави. Існують митні правила та положення, що регулюють перетин кордонів товарами та послугами, і їх дотримання є основоположним для забезпечення чесної конкуренції, захисту національних інтересів та боротьби з транснаціональною злочинністю та тероризмом.

Як зазначив В. Даценко, Держмитслужба України відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного регулювання зовнішньоекономічних зв'язків та підтримці економічної безпеки. Для досягнення цих цілей важливо впровадити ефективну систему боротьби з порушеннями митних правил, зміст якої включає широкий спектр заходів та стратегій, спрямованих на запобігання протиправній поведінці у сфері митної діяльності [39, с.14].

Зміст протидії порушенню митних правил полягає в тому, що вона являє собою ряд заходів і стратегій, спрямованих на запобігання, виявлення і припинення незаконних дій при переміщенні товарів через кордони нашої держави. Зокрема, до таких заходів належать: розробка та постійне оновлення митного законодавства, адаптація до змін у торговельних відносинах, аналіз технології порушення митних правил та ефективна система транскордонного контролю та перевірки для виявлення незаконних дій, таких як контрабанда, неподання декларацій, податкове шахрайство тощо [40, с.143].

Важливим компонентом міжнародного митного права є міждержавні митні угоди (договори), що регулюють встановлені стандарти митної справи. Установи, які створюють підтримку та забезпечення митного простору в глобальному масштабі, включають Світову організацію торгівлі та Всесвітню митну організацію. Україна бере участь у таких міжнародних угодах, підписаних на рівні цих організацій, як Конвенція 1950 року Про створення Ради митного співробітництва [41] та Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (Киотська Конвенція 1973 року) [41].

Кіотська Конвенція вимагає, щоб внутрішнє законодавство визначало митні правопорушення і встановлювало умови, за яких вони розслідуються, встановлюються і при необхідності підлягають адміністративному врегулюванню.

Внутрішнє законодавство визначає порядок роботи митної служби після виявлення митного правопорушення та заходи, які вона може вжити. Обставини вчиненого митного правопорушення та заходи, вжиті митною службою, повинні бути вказані в адміністративному протоколі. Багато підходів до боротьби з порушеннями митних правил відповідно до Кіотської конвенції складають основу митного законодавства України, і, особливо якщо під час митного оформлення виявлено правопорушення, яке вважається незначним, декларанту або уповноваженій особі має бути надана можливість вирішити це правопорушення в адміністративному порядку. Така особа має право подати скаргу до органу, незалежного від митниці.

Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у запобіганні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства (Найробська конвенція 1980 року) була прийнята в контексті визнання того, що порушення митного законодавства становлять загрозу економічним, соціальним і фінансовим інтересам держави і законним інтересам торгівлі. Водночас, якщо співпраця між митними органами буде досягнута, протидія порушенням митним правил може бути більш ефективною [42].

Важливе значення мають також принципи, на основі яких здійснюється боротьба та запобігання порушенням митних правил. До них відносять наступні:

1. Неминучість відповідальності за порушення митних правил. Цей принцип знайшов своє законодавче закріплення в положеннях Конституції України як Законі вищої юридичної сили. Зокрема, стаття 61 Конституції України передбачає, що жодна особа не може нести двічі юридичну відповідальність за те саме правопорушення. Принцип невідворотності відповідальності має значний профілактичний вплив і протидію вчиненню митних правопорушень. Це пов'язано, зокрема, з тим фактом, що в майбутньому порушення митних правил не будуть вчинятися однією і тією ж особою або

іншою особою, оскільки визнання можливості негативних наслідків є стримуючим фактором. [13].

2. Контроль. Ще один принцип боротьби з митними правопорушеннями, що підлягає адміністративно-правовому регулюванню, який передбачає суворе дотримання законів та інших нормативно-правових актів під постійним контролем державних органів та громадськості.

3. Поєднання профілактичних і попереджувальних заходів по боротьбі з порушеннями митних правил. Адміністративно-правова база для боротьби з порушенням митних правил може бути використана для запобігання та припинення вчинення митних правопорушень. Норми КУпАП пропонують способи припинення митних правопорушень: застосування штрафів, попередження, конфіскація.

4. Право оскаржити рішення, дію або бездіяльність з метою боротьби з митними правопорушеннями. Зокрема, для захисту своїх інтересів організації, чий митні права були порушені, можуть використовувати адміністративні та судові інструменти для захисту порушених прав.

5. Сприяти правовому врегулюванню питання про митні відносини. Цей принцип безпосередньо розкриває характер адміністративно-правових інструментів боротьби з митними правопорушеннями. Метою боротьби з митними правопорушеннями має бути використання всіх можливих засобів для запобігання та боротьби з незаконними діями та дотримання митного законодавства. Цей обов'язковий принцип відображає невід'ємний характер адміністративно-правового регулювання, зокрема, застосування обов'язкових норм. Таким чином, тільки чітко уповноважений орган може застосовувати засоби і заходи по боротьбі з митними правопорушеннями.

6. Нейтралітет. Цей принцип найбільш яскраво відображає витоки адміністративно-правового регулювання правових засобів боротьби з митними правопорушеннями. Зокрема, він передбачає дотримання режиму розвитку митних правопорушень та використання засобів протидії їх впливу на економічні, політичні та соціальні показники розвитку держави протягом певного періоду часу. Оскільки відносини постійно розвиваються і змінюються,

змінюється і характер митних правопорушень, засоби реагування повинні об'єктивно реагувати на проблему.

7. Економічна доцільність. Цей принцип відповідає за вивчення якості використання засобів боротьби з порушеннями митних правил, тобто того, чи підходять використовувані засоби для цієї мети і чи дотримуються ці правовідносини на певному етапі розвитку. Це підтверджується припущенням, що "економічне становище держави встановлює свої власні правила планування і розробки заходів з регулювання митних відносин".

8. Активне громадянське суспільство, яке взаємодіє з владою, уповноваженою боротися з порушеннями митних правил. Така взаємодія є дуже важливим показником високорозвиненої держави, оскільки участь громадськості є ефективним проявом реалізації державної політики. Боротьба з митними правопорушеннями має бути справою не лише компетентних органів, а й суспільства [43, с.97].

Для ефективного впровадження та забезпечення ефективності засобів боротьби з митними правопорушеннями необхідно дотримуватися вищевказаних принципів, які лягли в основу формування державної політики по боротьбі з порушенням митних правил.

Стаття 543 Митного кодексу України [1] передбачає, що здійснення митної справи є безпосереднім обов'язком митних органів, тому вони є основними органами забезпечення безпеки у митній сфері. Кабінет Міністрів України та Міністерство фінансів України також відіграють важливу роль.

Стаття 544 Митного кодексу України [1] визначає, що основною метою митних органів є створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства та захист інтересів митниці України. Таким чином, повноваження митних органів залежать від мети, принципів митної політики та напряму від діяльності держави у внутрішній і зовнішній політиці. Основними видами діяльності митних органів є здійснення фінансової та правоохоронної діяльності, забезпечення економічної безпеки держави та захист її економічних інтересів.

Одним з основних завдань, поставлених перед митними органами України, є розвиток міжнародного співробітництва в митній сфері. У даний час митними

органами України підписано понад 40 двосторонніх міжурядових угод про співробітництво та взаємодопомогу в митних питаннях, а також понад 70 міжвідомчих угод про співробітництво між митними органами. Відповідно до цих угод здійснюється обмін інформацією для запобігання, припинення та розслідування порушень митних правил.

Завдання митних органів також полягає в наповненні державного бюджету України. Тобто рівень митної безпеки можна охарактеризувати динамікою змін надходжень від митних зборів, що стягуються митними органами. Фіскальна функція – одна з найважливіших, оскільки вона спрямована на одночасний захист економічних інтересів держави у зовнішній економіці та фінансах.

Використання сучасних технологій і систем управління Держмитслужбою України автоматизує процес і забезпечує ефективність і прозорість її діяльності, якість митного контролю, тому діяльність Державної митної служби України дуже важлива для економіки країни, забезпечує фінансову стабільність і митну безпеку. Її діяльність впливає на різні верстви суспільства, сприяє підтримці міжнародних торговельних відносин, створює сприятливі умови для розвитку бізнесу і просування країни на світовій арені. Зараз Державна митна служба України стикається з багатьма проблемами, які потребують уваги і системних рішень для поліпшення її функціонування.

Також щодо протидії порушенням митних правил важливою є ефективна профілактика, тобто не покарання, а виховання пильних членів суспільства, встановлення відповідальності за невиконання митних правил. Використання цього інструменту особливо важливе в контексті посилення зовнішньоекономічної діяльності в Україні та розвитку інтеграційного процесу. Тому одним з важливих завдань державних митних органів є профілактика митних правопорушень. Його перевага полягає, перш за все, у виявленні та усуненні обставин і причин, які не є конкретними, але, як правило, дозволяють запобігти великій кількості можливих порушень митних правил. Заходи, які надають виховний вплив на конкретну людину (індивідуальні профілактичні заходи), дозволяють запобігти певним правопорушенням у митній сфері.

Послідовне впровадження організаційно-економічних заходів, розроблених для боротьби з митними порушеннями в прикордонних регіонах

України, підвищить привабливість іноземних інвестицій, додаткові фінансові ресурси до державного бюджету, декриміналізацію бізнес-структур, захист національних інтересів держави, вдосконалення національної транскордонної системи, керованість процесів раціоналізація міждержавних зовнішньоторговельних відносин, які разом зміцнюють економічну безпеку держави, і це призведе до формування сильних резервів для розвитку економіки.

Тому для вдосконалення ефективної протидії порушенням митних правил слід впроваджувати заходи у двох основних напрямках : митний контроль та правоохоронна діяльність.

1. Заходи щодо вдосконалення митного контролю: здійснення перевірочних заходів щодо учасників ЗЕД з невисоким рівнем ризику за місцем їх перебування (держ. реєстрації), обмін даними про підсумки контролю на стадіях до та після випуску, використання інформаційних технологій, які раніше добре продемонстрували себе на міжнародному рівні, які забезпечують здійснення наскрізного аналізу відомостей про митне декларування з етапу його відвантаження, а також аж до складу одержувача; слід обґрунтовано підвищити цінові ризики за певними групами товарів для учасників ЗЕД для того, щоб припинити дії компаній, що вдаються до «сірих схем».

2. Заходи, створені задля вдосконалення правоохоронної діяльності. Головну небезпеку економічної безпеки під час переміщення товарів при перетині митного кордону формують дії суб'єктів ЗЕД, що є поза межами закону.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Порушення митних правил – це дії особи (фізичної чи юридичної), яка посягає на прийнятті процедури перетину кордону чи вирішила знехтувати дотриманням правил економічної політики.

У широкому розумінні таке правопорушення є порушенням процедур, встановлених у митній сфері, та вчинення протиправних, недбалих (умисних чи недбалих) дій, за які міжнародне та національне законодавство передбачає юридичну відповідальність.

У сфері митної справи застосовується кримінальна та адміністративна відповідальність. Притягнення до адміністративної відповідальності за порушення митних правил передбачено положеннями Митного кодексу України, але адміністративна відповідальність за такі порушення настає тільки в тому випадку, якщо ці дії не тягнуть за собою кримінальної відповідальності.

Отже, за своєю суттю відповідальність за порушення митних правил – це реакція держави на шкоду, заподіяну митними правопорушеннями, державна оцінка порушення митно-правової норми.

Об'єктом порушення митних правил є громадські відносини, що охороняються державою: · майнового характеру, що виникають з приводу переміщення через митний кордон України матеріальних благ (товарів і транспортних засобів); · немайнового характеру, що виникають у сфері управління митною справою (наприклад, суспільні відносини з приводу митного оформлення, зберігання товарів та транспортних засобів, з приводу надання різноманітних послуг у зв'язку з переміщенням товарів та транспортних засобів через митний кордон України), інтелектуальна власність.

Сьогодні таке явище, як митна злочинність, набуло величезних масштабів і розглядається на глобальному рівні, оскільки воно притаманне не тільки певним державам і певним регіонам, а й практично всім країнам і регіонам світу. Щоб подолати його поширення та негативні наслідки, кожна держава докладась всіх зусиль для розробки та реалізації різноманітних програм, завдань та вдосконалення законів та практики для боротьби з ними.

В умовах російської агресії на Україні значно збільшилася кількість митних правопорушень, пов'язаних з незаконним переміщенням гуманітарних вантажів, товарних груп, товарів, транспортних засобів через український митний кордон, зріс обсяг "класичного" і контрабандного обігу товарів, корупційних ризиків та інших деструктивних причин. причин при здійсненні дій і бездіяльності, покладених на них повноваженнями, не зменшилася, так як девіантна поведінка і незаконні рішення митників

Адміністративна відповідальність в системі митних і деліктних відносин виконує кілька функцій:

- а) функція запобігання;
- б) захисна функція;
- в) репресивна (каральна) функція;
- г) фінансова функція (штрафи, сплачені правопорушниками, продаж конфіскованих товарів і т.д. , через що здійснюється поповнення державного бюджету).

Тема боротьби з порушеннями митних правил та протидії таким правопорушенням складна, багаторівнева і важлива незалежно від рівня економічного розвитку країни. Гармонізація законодавства України з міжнародним митним правом здійснюється у 2 основних векторах, відповідно до основних норм та стандартів міжнародного права та права Європейського Союзу. Зараз перед українським юридичним співтовариством стоїть ряд невідкладних завдань: методологічних, науково-практичних, пов'язаних із переосмисленням сучасних умов розвитку світових традицій і правовідносин, перебудова нормативно-правового поля України відповідно до європейських стандартів, а також виявлення та запобігання появі нових схем обходу митного контролю у зв'язку з новими викликами і ризиками воєнного стану в нашій країні і форс-мажорними обставинами.

Використання передового зарубіжного досвіду в боротьбі з порушеннями українського митного законодавства може бути дуже корисним. Ми вважаємо, що для вдосконалення системи попередження і протидії порушення митних правил необхідно використовувати комплексний підхід для розробки заходів, що підвищують ефективність боротьби з митною злочинністю. Першим кроком

у вирішенні цієї проблеми є активізація процесу автоматизації митного оформлення та мінімізація впливу "людського фактора". Використання інформації з нових джерел; інтеграція митних баз даних з базами даних інших регулюючих органів; проведення аналізу та оцінки ризиків на основі попередньої інформації до прибуття товарів на контрольно-пропускні пункти; застосування світової практики в напрямку митного контролю вартості.

При всьому цьому слід враховувати те, що одночасно з економічною ситуацією, що стрімко змінюється, пред'являються все більш і більш високі умови до митного регулювання, покликаною гарантувати правомірність митних правовідносин. Як демонструє практика останніх років щодо виконання митних нормативів, які вживаються в наш час митними органами заходи, націлені на виконання законності, а також обґрунтованості постанов офіційних осіб митних органів у підвищенні контролю у митній діяльності.

Виходячи з вищезазначеного можна дійти висновку, що порушення митних правил є істотною проблемою для митних органів, проте слід зазначити, що розробляються дедалі конструктивні закони і дедалі дієвіші способи виявлення і припинення протиправних дій у митній сфері. Відповідно можна резюмувати актуальність і обсяг подальшого вивчення даної сфери тим, що митне законодавство будь-якої держави не стоїть на місці і розвивається, отже, з'являються нові і нові моменти, які потребують розгляду в наукових дослідженнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
2. Молдован В. В, Чулінда Л.І. Правознавство: навч. посіб. 2-ге вид. К.: Центр учбової літератури, 2010. 61 с.
3. Миколенко О. І. Місце адміністративного процедурного права в системі юридичних знань та системі права України: автореф. Дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2011. 577 с.
- 4.Іванова О.І. Юридична відповідальність як різновид соціальної відповідальності. Вісник Академії адвокатури України. 2012. №3. С.21-26.
5. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Х.: Право, 2016. Т. 3: Загальна теорія права / редкол.: О.В. Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України; Нац.юрид.ун-т імені Ярослава Мудрого. 2017. 952 с.
6. Митне право України / За заг. ред. В.В. Ченцова / В.В. Ченцов. – К.: Істина, 2007.– 282 с.
7. Актуальні проблеми удосконалення системи протидії митним правопорушенням: монографія / за заг. ред. В.О. Хоми
8. Допілка В.О., Павловська І.Б. Теоретико-правові засади відповідальності за порушення митних правил. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2021. № 67. С. 190-194.
9. Склад митного адміністративного правопорушення. (Назва з екрану). URL: <https://studfile.net/preview/5607589/page:2/>
10. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 року №8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
11. Плетньова А. Є. Сучасна проблематика адміністративної відповідальності за порушення митних правил. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2020. № 1. С. 74-77
12. Грянка Г.В. Правові засади адміністративної відповідальності за порушення митних правил. Право і суспільство. 2012. № 6. С. 108-110

13. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс]/Верховна Рада України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-IV>
14. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
15. Закон України Про зовнішньоекономічну діяльність/ Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-XII>
16. Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 р./ Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/MU73025.html
17. Конвенція про тимчасове ввезення від 26.06.1990 р. URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/MU73025.html
18. Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП від 11.10.1094 URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/19-110EP.html
19. За січень-лютий 2024 року митниці Держмитслужби виявили порушень митних правил на суму 4,2 млрд грн. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-sichen-liutii-2024-roku-mitnitsi-derzhmitsluzhbi-viiavili-porushen-mitnikh-pravil-na-sumu-42-mlrd-grn-1517>
20. За 2023 рік митниці Держмитслужби виявили порушень митних правил на суму 8,9 млрд грн . (Назва з екрану). URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-2023-rik-mitnitsi-derzhmitsluzhbi-viiavili-porushen-mitnikh-pravil-na-sumu-89-mlrd-grn-1444>
21. За 3 квартали 2024 року митниці Держмитслужби виявили порушень митних правил на 4,8 млрд грн .(Назва з екрану). URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-III-kvartaly-2024-roku-mitnitsi-derzhmitsluzhbi-viiavili-porushen-mitnikh-pravil-na-48-mlrd-grn-1557>
22. За січень-лютий 2024 року митниці Держмитслужби виявили порушень митних правил на суму 4,2 млрд грн. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-sichen-liutii-2024-roku-mitnitsi-derzhmitsluzhbi-viiavili-porushen-mitnikh-pravil-na-sumu-42-mlrd-grn-1517>

- 23.Полянська Є. Генезис правового регулювання адміністративно-правових засад протидії митним правопорушенням. Молодий вчений. 2023. №3 (115), С. 95-100. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-3-115-18>
- 24.Шевчук О.Р., Герчаківська О.Я. Протидія порушенням митних правил в Україні та перспективи адміністративно-процедурного врегулювання. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2024. С. 533-539
- 25.Звіт за результатами розгляду в адміністративному порядку скарг платників податків на податкові повідомлення-рішення митних органів протягом січня – вересня 2024 року. URL: <https://customs.gov.ua/rozgliad-sporiv-v-administrativnomu-poriadku>
26. Актуальні проблеми здійснення митної справи в Україні : монографія / Державний податковий університет. Одеса : Олді + , 2023. 292 с.
- 27.Адміністративне право: підручн. за ред.. Ю.П. Битяка. Х.: Право. 2020. 392 с.
- 28.Тильчик В. В., Тарасенко Р. І. Протидія правопорушенням під час застосування податкового та митного законодавства: окремі проблеми формування поняття. Правова просвіта. 2017. № 12. 96 с.
- 29.Хомутянський В.В. Сучасні проблеми юридичної кваліфікації порушень митних правил. Право і суспільство. 2019. № 6, ч. 2. С. 73–79.
- 30.Показники комплексної оцінки. URL: <https://customs.gov.ua/pokazniki-kompleksnoyi-otsinki>
- 31.Бухарева Ю. В. Зарубіжний досвід протидії порушенням митних правил. Форум права. 2024. № 1(78). С. 32-39. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/bitstreams/e1dae4d5-6a8a-4eb2-b985-57ee4385070d/download>
32. Гуцул І.А. Митна політика зарубіжних країн: навч. Посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2018, 198.с.
- 33.Богун С. С. Досвід країн Європи щодо реалізації правоохоронної функції митними органами та можливості його використання в контексті вдосконалення принципів реалізації правоохоронної функції ДМС України. Прикарпатський юридичний вісник. № 2 (23). 2024. С. 109-113.

34. Мостовий А. С. Функції митних режимів: порівняльна характеристика з митним правом Європейського Союзу. Вісник Львівського національного університету. 2018. Вип. 47. С. 90–95.
35. Дані із сайту: <http://www.wcustoms.gov.ua>
36. Платонов О. Практика «єдиного вікна» у міжнародній торгівлі // Вісник КНЕУ. 2016. №4. С.37-47
37. Регламент ЄС №608/2013 Європейського Парламенту та Ради від 12.06.2013 р. про митний контроль за дотриманням прав інтелектуальної власності/ Офіційний вісник ЄС, L 181, 2013 р. С. 15-34.
38. Медвідь Ю.О. Особливості переміщення товарів у міжнародних поштових відправленнях. Актуальні проблеми забезпечення національної безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі: Науково-дослідний центр митної справи НДІ фіскальної політики УДФСУ, 2018. С. 47-54
39. Даценко В. В. Митна безпека як складова економічної безпеки держави. Ефективна економіка. 2017. № 12. С. 12-19.
40. Герчаківська О.Я. Протидія митним правопорушенням у міжнародному та українському нормативно-правовому полі. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2022. № 1. С. 141–146.
41. Конвенція про створення Ради Митного Співробітництва 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_184#Text
42. Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у запобіганні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_926#Text
43. Полянська Є. Генезис правового регулювання адміністративно-правових засад протидії митним правопорушенням. Молодий вчений. 2023. №3 (115), С. 95-100. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-3-115-18>